



T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
2.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2022/185
Toplantı Tarihi/Sayısı : 14.9.2023/36
Karar Numarası : 2023/661
Başvuran : A. G.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Bolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
Muhatap Adres : Kuruçay, Şehit Ümit Çetingöz Sok. No:8, Bolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Merkez/BOLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın etkili şikâyet yollarını kullanamaması, sağlık hakkının ihmal edilmesi, sosyal haklardan faydalanamaması ve mülkiyet hakkının ihlal edilmesi nedeniyle tutulduğu ceza infaz kurumunda kötü muamele yaşağına aykırı davranıldığı iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;

a. El yazısının okunaksız olması gerekçe gösterilerek posta ve dilekçelerinin dış kurumlara yollanmadığını yahut Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TIHEK)'e göndermiş olduğu başvuru dilekçesinde olduğu gibi dilekçelerin alt satırına başka bir mahpus tarafından tekrar yazım yapılması koşulu konulduğunu, dilekçelerini ancak bu şekilde ilgili kurum ve makamlara gönderebildiğini, ayrıca Anayasa Mahkemesi (AYM) ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) başvuruları da dahil olmak üzere bazı dilekçelerinin idare tarafından ilgili kurumlara gönderilmediğini,

b. Koşu aramaları sırasında bir takım gerekçelerle personel tarafından toplanan eşyaların depoya kaldırılması gerekirken çöpe atıldığı,

c. Öncesinde İdarece ücreti karşılanan ilaç, vitamin ve takviye gibi sağlık ürünlerinin bir süre sonra ücretinin karşılanmadığını, dolayısıyla sağlık hakkının ihlal edildiğini,

ç. Kurumda tutulan mahpusların, son iki aydır herhangi bir sportif etkinliğe çıkarılmamaları nedeniyle sosyal haklardan yeterince faydalanamadığını iddia etmiştir.

3. Bolu Yüksek Güvenlikli F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, yazılı görüşünde özetle;

a. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) kayıtlarının tetkikinden, 18.10.2017-15.02.2022 tarihleri aralığında; başvuranın 197 adet dilekçesinin (2017 yılında 21 adet, 2018 yılında 58 adet, 2019 yılında 21 adet, 2020 yılında 49 adet, 2021 yılında 39 adet, 2022 yılında 9 adet olmak üzere) ilgili makamlara gönderildiği hususunun tespit edildiği, bu nedenle başvuranın etkili şikâyet yollarını kullanamadığına dair iddiaların asılsız

olduğunu,

b. Koşu aramalarında belirlenen sayıdan fazla olduğu gerekçesiyle başvurudan alınarak çöpe atıldığı iddia edilen eşyalara ilişkin olarak; yapılan aramalarda mevzuata aykırı veya fazla sayıda olduğu tespit edilen eşyaların ilgisinden alınarak sevk durumunda mahpusların gideceği ceza infaz kurumuna teslimi, tahliye olunması durumunda ise mahpuslara teslimi için Kurum Emanet Eşya Birimi personeline kayıt ve muhafaza altına alındığını, dolayısıyla başvuranın söz konusu iddiasının gerçekliği yansıtmadığını,

c. Başvurana; "mahpuslara gıda takviyesi, vitamin ve benzeri ürünlerin reçete edilmesi halinde bu ürünlerin ödemelerinin İdarece karşılanacağı" bilgisinin İdarece verildiğini, bu kapsamda anılan ürünlerin temin edilerek ilgili mahpuslara teslim edildiğini ve bu uygulamanın Sağlık Uygulama Tebliği (SUT) doğrultusunda tatbik edildiğini, ayrıca başvuranın ilaç teminine ilişkin sürüncemede kalan herhangi bir talebinin de bulunmadığının tespit edildiğini,

ç. Ceza infaz kurumlarındaki sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerin; güvenlik bakımından tehlike oluşturmayacak şekilde kurumun fiziki yapısı, kapasitesi, ziyaretçi sayısı ve hükümlü-tutuklu suç profili dikkate alınarak ceza infaz kurumu kurullarının kararları doğrultusunda gerçekleştirildiğini ifade etmiştir.

4. Muhataptan alınan yazılı görüş başvurana iletilerek yazılı görüşü istenmiş ancak başvuran muhatabın cevabi yazısına ilişkin görüşünü Kurumumuza sunmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; "*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*" Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

6. Mezkur Kanun'un 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında; "*özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği*" hükme bağlanmıştır.

7. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 43'üncü maddesine göre; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvuruları Yönetmelik'te yer alan düzenlemeler doğrultusunda incelenmektedir.

8. Yönetmelik'in 65'inci maddesinde "*Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir*" hükmü bulunmaktadır.

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

9. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu, Kurumun insan haklarını korumak ve geliştirmek, kişilerin eşit muamele görme hakkını güvence altına almak, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığı önlemek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek ve bu konuda ulusal önleme mekanizması görevini yerine getirmek üzere faaliyet yürüteceğini ve bu kapsamda başvuru üzerine veya resen incelemeler yapabileceğini hüküm altına almaktadır.

10. Başvuran, el yazısının okunaksız olduğu gerekçesi öne sürülerek posta ve dilekçelerinin dış kurumlara yollanmadığını iddia etmiştir. Mahpuslar içeriğe ilişkin sansür uygulanmaksızın cezaevi müdürüne veya ceza infaz sistemi içerisindeki başka bir makama, adli makamlara veya inceleme ve temyiz yetkisine sahip başka bir

bağımsız makama talep veya şikayetlerini iletme imkânına sahip olmalıdır (Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Avrupa Cezaevi Kuralları, Kural 70.1). Ceza infaz kurumlarında özgürlüğünden mahrum bırakılanların şikâyet yollarını etkin bir şekilde kullanması ve adli ve idari mercilere erişimlerinin sağlanması, kötü muamele ile mücadele açısından büyük önem taşımaktadır. Denetim makamlarının kişilerin izole konumları sebebiyle cezaevlerinde yaşanabilecek birçok olay hakkında bilgi sahibi olamamaları ihtimali de göz önüne alınarak mahpusların bu makamlara ulaşması için lazım gelen mekanizmaların işler hale getirilmesi gerekmektedir. (TİHEK , B. No: 2021/1101, K. No: 2022/560, para. 20).

11. İdare tarafından, başvuranın kurum dışına göndermek üzere kaleme aldığı dilekçelerin alt satırına başka bir mahpus tarafından tekrarlanan bir yazım yapılması şartının arandığı, sadece bu şartın sağlanması halinde başvuranın dilekçelerinin ilgili kurum ve makamlara gönderildiği iddia edilmiştir. Muhatap İdare ise başvuranın Kurumda tutulduğu süre olan 18.10.2017-15.02.2022 tarihleri aralığında; 197 adet dilekçesinin (2017 yılında 21 adet, 2018 yılında 58 adet, 2019 yılında 21 adet, 2020 yılında 49 adet, 2021 yılında 39 adet, 2022 yılında 9 adet olmak üzere) ilgili makamlara gönderildiğini ve bu hususun UYAP kayıtlarından tetkik edilebileceğini, dolayısıyla başvuranın etkili şikâyet yollarını kullanamadığına yönelik iddiaların asılsız olduğunu ifade etmiştir. Başvuran ve muhatapın beyanları ile birlikte başvuru dosyasının incelenmesi neticesinde, başvuranın dilekçelerinin dış kurumlara gönderildiği, ancak gerçekten de başvuranın dilekçelerinin alt satırına ikinci bir yazım yapıldığı anlaşılmıştır. Muhatapın yazılı görüşünde bu konuya ilişkin bir açıklama yapılmamıştır. Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in 76'ncı maddesinde "*Hükümlü tarafından resmi makamlara veya savunması için avukatına gönderilen mektup, faks ve telgraflar denetime tâbi değildir. Bu iletiler, alıcısı dışındaki kişilerin erişimini engelleyici tüm tedbirler alınarak hükümlünün talebine göre posta yoluyla veya elektronik ortamda alıcısına ulaştırılabilir (...)*" denilmektedir. TİHEK'e gönderilen başvuru dilekçesinden de başvuranın dilekçelerin alt satırına başka biri tarafından eklemeler yapıldığı iddialarının teyidi mümkün olmuştur. Bu nedenle başvuruya konu olan İdarenin söz konusu eyleminin (alt satıra tekrar yazım yapılması şartının) mevzuat hükümleri ile uyuşmadığını belirtmek gerekir. Bunun yanında, TİHEK'e gönderilen başvuru dilekçesi incelendiğinde başvuranın yazısının son derece okunaksız olduğu görüldüğünden İdarenin başvuranın dilekçelerinin okunaklı olması için anılan şartı aramasındaki saikin; kasıtlı ve kötü niyetli bir şekilde etkili şikâyet yolunu kullanmayı zorlaştırmak olmadığı değerlendirilmiştir. Nitekim anılan şekilde bir şarta tabi tutulsa da başvuranın dilekçelerinin ilgili makamlara iletildiği anlaşıldığından somut başvuruda hak ihlaline varan bir eylemin mevcut olmadığı değerlendirilmiştir.

12. Başvuran, öncesinde ceza infaz kurumu tarafından kendisine takviye-vitamin gibi sağlık ürünlerinin temini sağlanmakta iken bu ürünler için ücret talep edilmeye başlandığını iddia etmiştir. Muhatap, aşağıda belirtilen yazı ile başvuranın bilgilendirildiğini ifade etmiştir.

"Ceza İnfaz Kurumlarında Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü Reçete Kontrol Sistemi (CETAS) uygulamasına geçilmiş olması sebebi ile (Eylül 2020 de) Tutuklu ve Hükümlülere reçete edilen ilaçların doz ve adet bilgileri kapsamında kullanım sürelerinin dolmaması halinde Eczane tarafından ilaç sisteme girilemez ve ilaçlar kuruma gönderilmez. İlaç temini uygulamalarımız CETAS sistemine uygun olarak ve Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğümüzün talimatları doğrultusunda devam etmekte olup, bütün tutuklu ve hükümlülerin ilaç bedelleri Kurumumuz 3,7 nolu bütçesinden SUT(Sağlık Uygulama Tebliği) ne göre ödeme kapsamında bulunmayan gıda takviyesi, vitamin, kozmetik ürünler (kremler, şampuanlar, ağız ve diş ürünleri vb.) ise tutuklu hükümlülerin yazılı talepleri doğrultusunda eczanelerden ücretli temin edilmektedirler. Sağlık Uygulama Tebliği' ne göre ödenemeyecek ilaçlar listesinde bulunan, ancak doktor tarafından reçete edilen ilaçların veya gıda

takviyesi olarak kullanılan vitamin ve benzeri ilaçlar ücretini hükümlü-tutuklunun ödemesi şartıyla kurum reviri görevlileri tarafından eczaneden ve veya kantin aracılığı ile temin edilir”

13. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (İHEB)’in 25’inci maddesinin 1’inci fıkrasında “Herkesin gerek kendisi, gerek ailesi için yiyecek, giyim, mesken, tıbbi bakım, gerekli sosyal hizmetler dâhil olmak üzere sağlığı ve refahını temin etme hakkı bulunduğu” hükmü yer almaktadır. Cezaevleri Hekimleri, mahpusların bedensel ve ruhsal sağlıklarının korunmasına ve toplumdaki tıbbi bakım standartlarıyla uyumlu koşullar altında ve sıklıkta, hasta olan, rahatsız olduğunu ya da yaralandığını rapor eden ve özel dikkat gösterilmesi gereken tüm mahpusların tıbbi bakımına nezaret etmelidir. Hekim veya ona bağlı nitelikli hemşire, hücre hapsinde tutulan mahpuslara özel dikkat göstermeli, onları her gün görmeli ve bu mahpusların ya da cezaevi personelinin talebi üzerine onlara süratle tıbbi tedavi ve destek sağlamalıdır. Kurum Müdürü, hekimin veya diğer bir yetkili makamın sunduğu rapor ve tavsiyeleri dikkate almalı ve bu tavsiyeleri yerinde görüyor ise onları uygulamak için derhal gerekli adımları atmalıdır (Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Avrupa Cezaevi Kuralları, Kural 43-45).

14. Muhatap İdarenin başvuranı bilgilendirmek için göndermiş olduğu yazıdan da anlaşılacağı üzere, vitamin ve gıda takviyesine ilişkin yapılan işlemlerin herhangi bir hukuka aykırı yönü veya kötü muamele niteliği bulunmamaktadır. Bu nedenle anılan uygulamanın başvuranın sağlık hakkının ihlali anlamına gelmediği değerlendirilmiş, söz konusu iddialar yönünden somut başvuruda kötü muamele yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

15. İncelemesi gerçekleştirilen başvuruda; Kurumdaki mahpusların son iki aydır herhangi bir sportif etkinlikten yararlandırılmadıkları iddia edilmiştir. Bu iddialara karşılık muhatap tarafından, Kurumdaki sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerin güvenlik bakımından tehlike oluşturmayacak şekilde kurumun fiziki yapısı, kapasitesi, ziyaretçi sayısı ve hükümlü-tutuklu suç profili gibi hususlar göz önünde bulundurularak ilgili kurulların aldıkları kararlar doğrultusunda gerçekleştirildiği belirtilmiştir. COVID-19 salgını dolayısıyla Sağlık Bakanlığı ve Bilim Kurulunun tavsiyelerine uygun şekilde geçici olarak sosyal, kültürel ve sportif faaliyetler durdurulduğu ancak bu faaliyetlerin 13 Eylül 2021 tarihi itibarıyla yeniden yapılmaya başlandığı ve mahpusların etkinliklerden yararlanabilmesi için gerekli planlamaların yapıldığı da eklenmiştir.

16. Ceza infaz kurumlarında COVID-19 salgınının yayılımını engellemek amacıyla sosyal aktivitelerin ve spor faaliyetlerinin seyrekleştirilmesine yönelik tedbirler hayata geçirilmiştir. Salgının tüm bireyler için yarattığı olumsuz etkiler mahpuslar üzerinde de tezahür etmiştir. Salgın harici dönemlerde faaliyetlerin sınırlandırılması ve seyrekleştirilmesi gibi tedbirler AİHM içtihatlarına ve CPT Standartlarına uygun olmasa da devletin, vatandaşları COVID-19 salgınına karşı koruma yükümlülüğünün göz önünde bulundurulması gerekmektedir (TİHEK, K.No:2023/153). Bu kapsamda eğitsel, sosyal, sportif gibi faaliyetlerin sınırlandırılması tedbirlerinin başvuranın katlanması gereken elem seviyesinden daha fazla bir eziyet seviyesine ulaşmadığı değerlendirildiğinden kötü muamele yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

17. Başvuranın “koşuş aramaları sırasında personel tarafından bir takım gerekçelerle toplanan eşyaların depoya kaldırılması gerekirken çöpe atıldığı” iddialarına karşılık olarak muhatap tarafından “yapılan aramalarda mevzuata aykırı veya fazla olduğu tespit edilen eşyaların ilgisinden alınarak sevk durumunda mahpusların gideceği ceza infaz kurumuna teslimi veya tahliye olunması durumunda ise kendilerine teslimi için Kurum Emanet Eşya Birimi personeline kayıt ve muhafaza altına alındığı” bilgisi paylaşılmıştır.

18. Ceza infaz kurumlarındaki mahpusların koşuşlarda bulundurabilecekleri eşyalara yönelik sınırlandırmalar getirilmiş olup bu sınırlandırmalar Ceza İnfaz Kurumlarında Bulundurulabilecek Eşya ve Maddeler Hakkında Yönetmelik ile belirlenmiştir. Somut başvuru açısından, başvuranın mevzuat ile belirlenen şartları taşımayan yahut fazla sayıda olan eşyalarının İdare tarafından koşuşundan alınması ve depoya kaldırılması hukuka aykırı değildir, bununla birlikte başvuranın eşyalarının depoya kaldırılması gerekirken çöpe atılması, mülkiyet hakkının ihlali

olarak nitelendirilebilir. AİHS 1 no.lu Protokol'ün 1'inci maddesi, esas yönünden, mülkiyet hakkını güvence altına almaktadır. Söz konusu hakka yapılan herhangi bir müdahale, kanunilik ilkesiyle uyumlu olmalı ve gerçekleştirilmesi istenen amaçla makul bir şekilde orantılı olarak meşru bir amaç izlemelidir. Somut başvuruda, mülkiyet hakkının ihlali kapsamında bir inceleme yapılabilmesi için başvuranın "müdahalenin varlığını" soyut bir iddianın ötesinde somut kanıtlarla desteklemesi beklenmektedir.

19. Anayasa Mahkemesi, iddia edilen olayların gerçekliğini tespit etmek için soyut iddialara dayanan şüphenin ötesinde makul kanıtların mevcudiyetini aramakta, bir kanıtın ancak yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilmemiş birtakım karinelere dayanarak oluşabileceğini belirtmektedir. Bunlara ek olarak kanıtlar değerlendirilirken ilgililerin süreç içindeki tutumlarının da dikkate alınması gerektiğine işaret etmektedir. (AYM, Turan Günana, B. No: 2013/3550, 19/11/2014, para. 33).

20. Başvuranın "koğuş aramalarında toplanan eşyalarının çöpe atıldığı" iddiasının değerlendirmeye alınabilmesi için öne sürülen iddiaya ilişkin tam bir ispatın varlığı aranmasa da iddia konusuna yönelik açık ve tutarlı çıkarsamaların mevcut olması gerekmektedir. Başvuru dosyası üzerinden yapılan değerlendirmede, başvuranın anılan iddialarının somut belgelerle desteklenmemesi ve detaylı bir anlatım olmaksızın (örneğin hangi eşyaların atıldığı) genel ifadelerle öne sürülmesi sebebiyle kötü muamele iddialarına dayanak teşkil edebilecek ilk bakıştaki görünüşü itibarıyla savunulabilir niteliklere sahip olmadığı kanaatine varılmıştır.

21. Sonuç olarak yukarıda açıklanan nedenlerle, 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendi kapsamında başvuruda kötü muamele yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

14/9/2023 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Alişan TİRYAKİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Üye